Sayı : 23 « 2 - ci Kânun 936 » Tom : 3

ALTIOK

Her Ayın Onbeşinde Çıkar

HALKEVİ DERGİSİ

Edirne

İÇİNDEKİLER

SAHİBİ ve YÖNETİM D. İbrahim Akıncı ; YAZI İŞLERİ DİREKTÖRÜ E. Ruhiğ Günalp

ALTIOK

EDİRNE HALKEVİ DERGİSİ

Cümhuriyetçiyiz Halkçıyiz-Ulusçuyuz-Devletçiyiz Devrimciyiz-Lâikiz

ÖNSÖZ

Dergimiz uzun bir sükût devri geçirdi; kendini toplamağa, araçlarını tamamlamağa çalıştı; ve derin bir heyecan,daha canlı, sıcak bir sevgi ile okurlarının karşısına tekrar çıkıyor.. Saygıdeğer okurlarımızın bizi yüce ilgilerinden yoksun bırakmıyacaklarını umar, kendilerini haylı zaman merakta ve üzüntüde bıraktığımızdan özür dileriz.

Bu tekrar çıkışla dergimiz üçüncü yılına basarken okurları ve yurd için daha faydalı olmağa çalışacağını da adamaktadır. Fakat bu adağımızın yer bulması ve gerçekleşmesi çoğunlukla sevgideğer okurlarımızın ilgilerine, yardımlarına bağınlıdır. Dergi yalnız bizim değil, sizin kamunuzun ve bütün Türk kardeşlerimizindir. Onun içindir ki bulduğunuz kusurları, gördüğünüz noksanları bize bildirmenizi bekleriz. İdeyelimiz Ulu Önderin gönüllere aşıladığı ülküyü yaymak, daha derinden duymak ve daha derin duyurmaktır, yolumuz ALTI-OKun ışıklanddırdığı geniş yol, ululuğa, sonsuzluğa götüren güneşli devrim yoludur.

Nice yüz yıllar Türk ulusu, Türk halkı ve Türk gençliği bu ışığa hasret çekmiş, nice yüz yıllar o güneşli aydın yolu gözlemiş: " İşte yolun budur, durma ileri! " diyecek olan ulu Ata'yı özlemiş ve beklemiştir. Bizi özel benliğimize, özel dilimize ve kültürümüze, genliğe ve genişliğe ileten kutlu yol önümüzde, ulu Ata'mız başımızdadır.

Ne mutlu Atatürk devriminde yaşayanlara.

E. Ruhiğ Günalp

ULUSAL BİRLİKTE [*]

SEVGİ VE İSTEK

« Ne Mutlu Türküm Diyene! » - K. Atatürk

Çok vakit anlatılması, yazılması istenilen, uzun, birbirine bağlı fikirleri bir araya toplamakta büyük sıkıntılar çekilir. Fikir dünyasını kaplayan ulusçuluk ve ulusal birlik teorileri de böyle bir araya toplanılması ve bir anda kavranılması işinde güçlük çekilen esas düşüncelerden biri ve be belki başlıcasıdır. En aşağı yüz yıldanberi koca kürenin üstünde ulusallık, ulus varlığı her şeyden üstün, ilk oyu (prensibi) fırtınalar, uğultularla karışık kıyametler koparıp dururken ve her ulus bunu başka türlü anlayıp ve başka çeşit anlatıp giderken düşünürlerin kısa ve toplu sözlerle işin içinden çıkamadığını çok görmemek lâzımgeliyor. Her ulusun ideeli ve ulusal birliklerin istekleri, ülküleri başka başka olduğundan meydana koydukları teorilerin de başka başka olması nomal -tabiî- bir haldir.

Bütün bunları ele alıp tarttığımız vakit içlerinde Alman ulusçuluğu gibi tek fiziyolojik bir asla -rasizm aslına- dayanan dar teorilerin yanında Amerika ve İsviçre birleşik cümhuriyetleri gibi birleşik irade, birleşik menfaat cinsinden sosyal asillere dayanan geniş ulusçuluk teorileri yer almaktadır. Bu ikinci çeşit ulusal birlik teorilerinde teklerin irade ve istekleri, ekonomik ilgileri ve tinel varlıkları ulus birliğinin en özlü kaynağını taşımaktadır. bunlarda ulusal birlik fertlerin hür isteklerine, sosyal uygunluklarına, kişesel varlıklarına dayanmaktadır.

Yüce Türk ulusunun bu alanda Atatük devrimiyle kazandığı yol diğer ulusların bir asırda

[*] Bu ve bundan evvelki yazıların kopyası öğretmen E. Ruhiğ Günalp nezdindedir. Çoğaltılması ve basılması hakkı saklıdır.

kazandıklarından daha az değildir: Belki onlardan ileridir bile! Ulusal birlik teorisi bizde çok iyi düşünülmüş ve çok açık bir yöntemle ortaya konulmuştur. Türk ulusunu en korkunç tehlikelerden kurtaran ve Türk ulusal birliğini yenibaştan yaratan ve yaşatan cümuriyet rejimi ilk defa olarak onu Türk halkına anlatmış ve duyurmuştur; Türk ulusallığına yüksek değerini kazandırmıştır.

İşte ulusal eğemenlik ve erginlik, ulusal Türk durumu gibi tarihte eşsiz kalacak ve parlayacak olan bir söz:

"NE MUTLU TÜRKÜM DİYENE!„ Yalnız çocukluğunda Türk vatanında Türk olarak. Türk dili ve kültürü, terbiyesi ile büyümüş, yetişmiş olanlara değil; Türk olmağı candan, gönülden ve içten kendine ve ailesine sevgi ve ülkü edinip, çevresine tanıtıp ve sevdirip Türkçe konuşan ve Türk kültürü, Türk ulusal birliğinin geniş tinel -manevivarlığı içinde yaşayanlara ve yaşamak isteyenlere de ne mutlu!.

Evet yalnız Türk ulusu, Türk ulusal birliği ve Türk olup Türk sosyetesi içinde yaşayanlara değil; ben Türküm, öz varlığım Türk varlığıdır diyenlere de ne mutlu! Türk ulusal birliği, ulus düşmanlarına hiç ummadıkları bir şiddetle inen keskiu erkinlik harbi kılıcı gibi Türk ulusçuluğunu bütün ululuğu ve genişliğiyle anlayamıyanlara indirilmiş yumruktur. Türk ulusçuluğu insan ruhunu çok iyi anlamış ve insan kalbini çok derinden kavramıştır. İnsanlığı yükselten duygular bütün sıcaklığıyle, insanlığı ilerileten fikiler bütün canlılığıyle Türk ulusçuluğunba yaşamaktadır. Türklerin büyük yapıcısı ve kurtarıcısının ağzından çıkan büyük söz Türk ulusçularının yolunu aydınlatmakta ve Türk ulusunun mutlu çocuklarına yer yüzünde her şeyden önce ve her şeyden yüce "Türklük ideeli„ olduğunu pek açık ve aydın göstermektedir. Türklerin kalbinde hiç sönmeyen ulusunu sevmek, ulusallık ve ulusçuluk ateşini alevlendiren bu yüce söz: Dünya durdukça gözlerin önünde ve kalplerin derinliğinde ateşten hatlarla parlayacaktır:

„NE MUTLU TÜRKÜM DİYENE!„

Tarih alanında en ileri bir varlık olan, insanlık ve uygurluk tarihinde acuna şaşkınlık veren ulalukları yaratan bir ulus büyüğünün Türk ulusçuluk teorisini bir noktaya toplayan ve canlandıran sözleri dünyalara

Aldırmamazlık Görmemezlik
(Bananeizm)

Son günlerimize kadar hayat ve hareketlerimize, edebiyat ve bütün izerlerimize bakarsak görürüzki buralara sinen kokularda duğunlaştırıcı bir ağırlık, kafalarımızda da rakı dalgınlığı vardı. Ve o şairlerin mısralarında da derbeder (adam sen de..) diyen bir hal, yalpa vuran bir serhoş gibi gözümüzün önünden sallanarak geçerdi.

Tarihsel ve mistik bir çok etkelerin (amillerin) de edebiyatımızın bu miskin tablosuna renk verdiğini kabul etmekle beraber, rakı, sigara ve içkinin de bu çirkef haleti ruhiyeyi yosunlaştırdığı muhakkaktır. Hayat ve ışığa oturduğu peykeden, sararmış bir puslu cam arkasından bakan bu fersiz gözlerde biz, yalnız uykuyu görürüz. Kulak vermeden diliyen, görmeden bakan bu gözlerde hülyâ ve rüyadan başka hiçbir şey yoktur. Yürüdüğünü anlamadan yürüyen bu adam (dün) dür. Tarih bu adamı öldürdü, bu adamı öldürenler ve asılışında bulunanlar, ona (adam sen de, aldırma, bana ne) adlı mersiyeler söylediler. Çünkü o adam sağken, lâkayd olduğu büyük hadiseler karşısında hep bunları sayıkla-

---

hükmetmek gibi hulyalara kapılan ulusların taşkın dilevleri yanında çok yumuşak ve insancil, yürekleri ve ruhları derinden kavrayan Türk ulusçuluğunu fertlerin anlamasına, benimsemesine ve ona tapmasın, inan getirmesine geniş geniş alanlar açmaktadır.

Türk ulusunun ve ulusçu Türklerin inan ve güvenlerini, ulusal sevgilerindeki aşk'ın ve kıvancın derinliklerini de bu yüce sözlerden daha güzel anlatmak kabil midir? İklimleri aşan, dağları tepen insan kümeleri ve Türk toplulukları arasında kımıldanma ve uyanış yaratan Türk ulusçuluğunun erki ve atılışı da ruhları ve gönülleri kaplayan tinel, kültürel bir ideel olmasında değil midir ? Türk olan, Türk olmağı bilen ve isteyen teklerin ruhlarında, zihinlerinde yaşayan en yüce fikir ve dilek :

"Ne mutlu, Türk olana ! „ demek olmalıdır.

E. Ruhiğ Günalp

mıştı. Okunan mersiyeler anason kokuyordu. Ve yakılan buhurdan tütün dumanları yükseliyordu. Dünkü imperatorluğu öldüren ve gömenlerin ahşap mezarlığı karşısında betondan kurulmakta olan Cumhuriyetin yapıcıları, her gördüğüne titiz bir dikkatla bakıyor, aykırı işlere ve kötülüklere kızıyor. Bu kızan heyecan arkasında yurd sevgisi için çarpan bir kalp ve bu kalpte şuurlu bir iyi ve doğru iş sevgisi var.

Anasondan neş'e; nikotinden zevk dilenmiyor, neş'e ve zevki yurdun büyük işlerinden tadan bu genç adam güneş altında aydınlıklara ümidle bakıyor.

Bugün bu adam okadar kendini yurd işine vermişki. dünün acıklı hüsranlarına, mersiyeler söylemeğe, ağlamağa hiç vakti yok; gülüyor, susadığı kahkahalarla gülerek yarınki en aydınlık ve sevinçli günleri bir heykeltraş gibi beyaz mermerde yontuyor. Bu genç adam muallimdir ve bugünün inkilâp münevveridir. Elele veren bu iki adam birbirlerine söz veriyor...

Dün, bu memleketi yıkan, çöl yapan : (bana ne aldırma!.. adam sen de ...) diyenlerdi. Bugün buyurdu bana ne diyemeyen genç münevverler yeniden bağçe yapacak, kuracak, kurtaracaktır.

Tarih muallimi;
Kemal Batu

Mutlu Olmak Yolu Bizdedir

Tanınmış bir batı ülkeleri ozanı " insanların kayguları, sıkıntıları benim dinimdir!.. bir başkası da " insanların mutlu olması, şen olması benim dinimdir!.. diyor; ve " bütün hayatım insanların saçtığı, saypadığı ve elden kaçırdığı mutlulukları aramak, kovalamakla geçti „ diye sözünü tamamlıyor.

Son günlerde bir arkadaşım „ hayat ne hüzünlüdür, kederli günlerimiz, sevinçli günlerimizden çok daha fazladır... diyordu. Bu bir yanılmadır. Çünkü biz şen günlerimizi büyük bir muvaffakıyet kazandığımız, uzun ve hoş bir geziye çıktığımız, tayyare piyankosunun büyük ikramiyesi düştüğü günler gibi çok önemli ve şenlik dolu günlerle hesaplıyoruz. Salt olarak diyebiliriz ki bu günlerimiz pek azdır, hayatımızın dönüm noktalarıdır. Fakat sanıyor musunuz ki mutlu olduğunuz, kendinizi mutlu ve şen bulduğunuz günler sadece bu az sayılı günlerdir? Düpedüz geçen hünlerimizide neler yapıyoruz, nasıl vakıt geçiriyoruz? Sıralanıp gidişlerini hüzünle seyrettiğimiz bu dümdüz günlerimizin de ne tatlı tarafları, ne mutlulukları vardır? İlkbaharın taze ılık esini yüzümüzü okşarken bir ağaçlıkta, şirin ve dört yanı yem yeşil bir su kenarında gezinmek,.. henüz canlanmıya başlıyan bağçelerde, kuşların cıvıltılarıla dolup taşan koruluklarda dalgın dolaşmak,.. kokularıla bizi bayıltan ve renklerile gözlerimizin hiç kanmıyan,doymıyanhırsınıçekenyabaniotlarıveçiçeklerisevesevine seyredalmak,onları içimizde kaynaşan binbir vahşî hırslarla toplayıp devşirip demet yapmak,.. az mı hoş, şen ve mutludur? Dizinizin üstünde çok sevdiğiniz bir kitap, veya çok sevdiğiniz bir hayale dalarak soba, yahnt ocak başında oturduğunuz,.. tek başınıza yahut sevdiklerinizle yüksek bir müzik parçası dinlediğiniz, bir tiyatro piyesi veya bir müsamerede hoşça geçirdiğiniz anlar ve duyduğunuz sevinçler ne hazlı, ne şen, ne mutludur? Büyük Belçikalı yazman Maeterlinek [Meterlinek] gündelik hayatınızın akışını ve kullanılışını şen; mutlu „ mavi kuşun kafesi " diye anlatmakla çok doğru yapmıştır; diyebiliriz;

Sevgi değer okurlarım, aslında bizim sandığımızdan ve düşündüğümüzden çok daha önemli

olan küçük şeylerden ve iyi kullanılmış düpedüz günlerden haz, fayda, sevinç alınız, onları boş ve hüzünlü diye tepmeyiniz. Dayima şen olmağa çalışınız, sevinç duyunuz, seviniz, sıhhatta ve sağlam olmanıza seviniz, dostlarımızın ve arkadaşlarımızın doğruluğuna ve iyiliğine seviniz. Esen yellerin hiddetine veya tatlılığına, yer yüzünü aydı latan ve bizi ısıtan güneşin yüceliğine seviniz,. ötüşlerile kulağınızı okşayan ve gönlünüze neşe saçan küçük kuşların şakımasına; renklerile gözlerinizi, kokularila içinizi gıcıklıyan çiçeklerin varlığına ve açılışına seviniz... Unutmıyalım ki bütün bunlar sağadet, mutluluk dediğimiz tinel, iç varlığımızın kereçleridir, esaslarıdır.

Eşya ile, hadiselerle ve tabiğatla seviniz, mutlu olunuz! Fakat çevrenizdeki insanlarla da seviniz. Yalnız yakınınızda, evinizde ve aylenizdeki insanlarla ve pek yakından sevdiklerinizle değil;.. bütün sizi çeviren halk kütlesi, tarihsel ululuğula acuna şan şeref saçan ulusunuzla, Yüce Türklüğümüzle seviniz!.. Evet sayın okurlarım asıl en başta onunla seviniz, onunla, Türk olmanızla seviniz, övününüz, ve onu her şeyden artık olarak seviniz:

“ Ne mutlu bana ki Türküm!.. deyiniz..

Sayın ve sevimli okurlarım, bize omuzlarında yeni yılı getiren ikinci kânun ayı, hepimizin kamumuza mutluluklar, sağadetler dileyeceğiniz bir aydır, bir devredir. Ben de bu fikre uyarak, yüce izinlerinize ve sevgilerinize güvenerek size yücelikler, mutluluklar, sağadetler dilerim.

Yalnız size değil, kamumuza ve kamunuza dilerim; ve ilk sözümü bir daha tekrarlarım: Mutlu olmak yolu bizdedir! Yine de bütün ömrünüzde mutlu olmağa savaşmanızı, oğraşmanızı sizden rica eder; yurdumu, budunumu, ulusumu... bütün çevremi mutlu görmeği canla başla dilerim. Çünkü insan hiç bir zaman mutlu olduğunu duyduğu, çevresini mutlu ve şen, sevimli gördüğü, hissettiği vakıtlarda olduğu kadar iyi, rahat, çalışkan, verimli olamaz. Umarım ki elimize geçen en küçük ve pek çok mutlu olmak fırsatlarını kaçırmaz, hepimiz şen, şakrak, ve mutlu olur; hayata bir az daha hayat katarız;.. ve bunun her an elimizin altında olduğunu biliriz ona bütün varlığımızla yöneliriz.

E. R. Günalp

NOT : “ saadet ” yahut „ seadet ” sözünün türkçe aslı „ sağadet „ olmak gerektir, kelimenin etimolojisi böyle göste-

Tarihî tetebbular :

9

EDİRNE KABRİSTANLARI

3

Kabristanlar hakkındaki yazılarımızın ehemmiyetle takip olunduğunu hatta bir kaç zatın elinde Altıok kabristanları gezdiklerini işittim ve gördüm. Bu hal beni daha ziyade çalışmağa tetebbuatımı daha fazla derinleştirmeğe sebeb oluyor. Bugün de Kasım paşa kabristanlarını yazıyorum.

Güzel rıhtımı ile, bağçesiyle, etrafını süsleyen, zarif minaresile, azametli kubbesiyle yıllanmış ağaçlariyle Tuncada ilâhî akisler yaratan Kasım paşa cami'inin harimindeki mezarlıkta en eski kabir; bu camiin barı ve vakıfı olan Kasım paşanındır. Evliya kasım paşa namile tarihlerde anılan bu zat, Fatih devri vezirlerindendir. Savaşlarda büyük yararlıklarla tanınmıştır. Mezarının başı ucunda çok güzel yazılı bir taş vardır. Tarihi (883) sekizyüz seksen üçtür. Kitabesi aynen böyledir:

---

riyor:

" as—ağ—ad—et= asağadet ve birinci vocal aşınarak "sağadet„ oluyor. Bütün türkçeden aşırılan diğer sözlerde olduğu gibi.

Arablar bizim yumuşak «ğ» sesli mizi ayinharfına çevirerekezmişler büzmüşler ve kökleri türk olan sözlerden kendilerine bir dil yapmışlardır. Türk genisi ve Güneş dil teorisi bunu pek aydın bir surette ortaya koymuştur. O halde aslında türkçe olan sözleri niçin türkçeliğini gösterir bir tarzda ve aslında olduğu gibi yazmıyalım? Kanağan, tabığat,... sağadet,... gibi).

E. R. G.

Kasım bin Abdullah Garîb selâse ve semânine ve semane mie 883 .

Kasım paşanın yanında kız kardeşi Nigâr hatun da yatır. Bunun da kitabesi şöyledir: Essaidetetüşşehide Nigâr hatun binti Abdullah senete sitte ve semanine ve seman [1] mie 886 .

Bu yazıdan bu kadının her hangi sebeb ve hadise ile şehiden vefat ettiği anlaşılıyor.

Bunnn biraz ötesinde Kasım paşanın oğlu Mehmet beyin kabrine tesadüf ediyoruz. Kitabesini aynen yazıyorum

Ah! minelmevt. küllü nefsin zaikatülmevt mübarek bad seadet bad muhammed bin Kasım paşa fişevvalil mükerrem senete sittine ve tis'a mie 960

Bu tarih şayanı dikkattır, oğlunun babasının vefatından sonra 77 yetmiş yedi sene daha muammer olduğunu gösteriyor. (Bu kitabedeki „ Mübarek bad ve seadet bad " fıkrası hiç bir yerde, hiç bir mezar taşında ğörülmüş değildir. Bir ölünün başı ucuna Allah mübarek etsin, Allah mes'ud etsin gibi mana ifade eden bir cümlenin yazılmasına bir mana veremedim uhrevî temenniyata da delâlet etmez. Bunu kaydetmekten geçemedim.)

Camiin avlusuna giren yolun yine sol tarafındaki mezarlığın hendek kenarında çok kıymetli ve değerli bir taş vardır. Tarihi 993 tür.

Elmerhum İskender çavuş sbnete 993 yazılıdır. Bu taş orada gördüğüm taşlar arasında şekli ve itibarile bir hususiyet gösterir.

Müzenin bu taşla meşgul olması çok faydalı olsa gerektir.

Tarihlerin beyanına göre Sultan Selimin kadılarından meşhur Miyrem çelebi bu kabristanda medfun imiş. Bunun asıl adı Kadı zade Mahmuttur. Vefatı 931 dir ulemayı islâm arasında şeref ve vekarı muhafazada ifrat etmek, doğruyu söyelmekten çekinmemek ve verdiği karar ve hükümlerde daima isabet etmekle tanınmıştır.

İbrahim gülşeninin muasırlarından olan Kastomonili Abdülvehhab oğlu Abdüllâtif efendi de 939 da Edirnede vefat etmiş ve bu kabristana gömülmüştür.

Molla Güranının yetiştirmelerinden Edirne Kadısı Muhsin meşhur Muhsiddîni acemî de buradadır. Fakat çok oğraştım çok aradım hiç bir taş ve alâmet bulamadım. Müteaddit defalar Tuncanın istilâsına oğrayan bu mezarlıkta taşların devrilip gömülü kalması veyahut yeni yol

Sempati felsefesi ve aşkın fenomenolojisi

Son yirmi beş sene içinde, iki büyük hareket, bilhassa felfefe görüşlerini iki istikamette miknatislamıştır: Bunlardan biri, Fransada ve Almanyada az çok farklı bir temayülle fakat hemen ayni gaye üzerinde toplanan, ılmiğ felsefe hareketi, diğeri, Bergson felsefesinin oldukça hız ve nefes verdiği „ duygu ve hads „ felsefesi. Bu iki hareket, ayrı ve birbirine zıt iki istikamet olmakla beraber, belki ayni kaynağa kadar uzanabilir: Biliyoruz ki, modern felseje hareketinin en büyük ve esaslı katastrofi Kuntın critcismei, idi: Kant ilmin imkân ve şartlarını, metafızik bilginin berisine koyuyor, ve her iki alanı birbirinden ayırıyordu. Hadiseleri izah etmek, bilmek yolunda zihnimizin sarfettiği zorluk, ancak o hadiselerin izafiğ sınırlarına kadar uzanabilir, fakat ondan öteye geçemezdi.

O halde, felsefe ve ilim bir birinden ayrı, birbirine indirilemez iki başlı başına bilgi kutbu idi. Son hareket, bu ayrılığı kaldırmağa çalışıyor. İlmin ve felfelsefenin yaptığı ve yapmak istediği şey yalnız olanı bilmek değil, fakat olanın altındaki oldur anı, varlığın altındaki varlık zaruretini Devoir-etre'i yakalamaktır. Ve yine ilim ve felsefe birbirine zıt iki bilgi yolu değil, fakat birbirini tamamlayan, veya birbirinde bütünlenen ayni bir rasiyonel vetirenin birer safhasıdır. İşte, bu temayül, Fransada, felsefî araştırmayı büsbütün inkâr eden (Ogüst kont) un pozivizimınden farklı bir (ilmî

---

açıldığı vakit o cihete tesadüf ederek kırılup atılması ihtimal dahilindedir.

1106 da vefat eden sadrazam Sürmeli Ali paşanın habegâhı ebedîsi de bu mezarlıktır. Mezar taşı yol üzerinde kaldığı ve kırılmağa mahkûm bir halde bulunduğu için geçen sene benim teşebbüs ve delâletimle Edirne müzesine kaldırılmıştır.

Esat Serezli

felsefe) yolu açtı, bu yolda Milhaud gibi, Poincare gibi, riyaziyeciler, Duhem gibi, A. Reiy gibi fizikçiler Gablot gibi, Lalande gibi lojikçiler ve nihayet E. Meyerson, Brunsehvvicg gibi (Episte moloğlar),(bilgi nazariyecileri) hep ayni fikir üzerinde fakat ayrı kollardan çalışırken, Almanyada Eisteinin felsefe alanında açtığı büyük devrim de ayni istikamette zen gin ve verimli eserler yarattı.

Bununla beraber, bu çalışmalar bilginin değer ve sınırlarıüzerindeyeniveayrıbir kritisizm yaratarak aklın ve rasyonel bilmenin mahiyeti probleminden öteye geçemedi.

'Fakat, diğer istikamette, kantın felsefesini piskoloji bakımından tenkid, tefsir ve inkişaf ettirme yolunda atılan ileri adımlar bizi çok yeni, çok önemli sistemler karşısında bulundurmaktadır. Gerek ahlâk yönünden gerek hislere ve heyecanlara verilen imtiyazlı yer bakımından bu hareket bilhassa Almanyada büyük bir ilgi uyandırmış, ve bir çok sistemleri kendi etrafında toplamıştır. Bu hareketin başında bilhassa Friburg de Husserl'in ismi ile ilgili olan Fenomenoloji okulu gelir. Biz, bu okulun ana disiplini içinde bulunmakla beraber, fakat bilhassa çalışma ve düşüncelerini (hislerin ve heyecanların) değeri üzerinne toplayan diğer bir isimden M. Scheler den bahsetmek istiyoruz.

M. Scheler (1875 - 1929) Kantın formalist zihinciliğine karşı (Aşka ve heyecana) tam, kendisinden başka hiç bir şeye indirilemez, kendi kendisile var olan bir bütünlük veriyor. O, ahlâkı sırf sempatiye indiren İngiliz ahlâkçılarını (Şaftsburi Haçsın ..) bu iki kıymeti birbirinden ayırmakla tenkide uğratıyorken diğer taraftan da ahlâhın unsurlarını daha iptidaî his ve isteklere; temayüllere kadar indirmek isteyen Spencer'in ge'ne'tique görüşünden de ayrılmaktadır. " Aşk ve kin ne sempatiye ve ne de, daha basit vakıalara veya bu vakıaların bir kombinezonuna indırilemez.„ (1) "Aşk ve kin, her türlü his, temayül ve isteklerimizin geçici, dalgalı ve silik akışları içinde, kendi bedahetliklerini bizzat kendilerinde taşıyan, değişmez, bölünmez cevherlerdirler." Ve bu cevherler, kendilerini heyecan hayatımızın müstesna sezişleri içinde, bir(inttuitismemotionnelle) leverirler.

---

(1) Max Seheler, Nature et formes de la sympathie, 221

Kanttan biri, keyecanlara ruh hayatımızın kör, maksadsızve realitesiz akışları gibi görmek epey yer tuttu. Hakikatte bu, kant felsefesinin tabiî bir soncıcu idi. Fakat, Seheler'e göre bu vaziyet hem ahlâk hem de kıymetler teorisi bakımından zararlı bir durumdur. Evvelâ zihnî ile heyecanî arasında mutlak bir ayrılık ve birbirine indirilememezlik yoktur, zekâ heyecan içinde in'ikâs ettiği gibi, heyecan, ruh hayatımızı kör bir akışla değil, fakat akıl kadar, ve hatta ondan üstün bir yaratıcılıkla yeni kıymetler meydana getirerek idare eder. Heyecanların bu akıldan daha ileri ve çok yerde akıl tarafından yakalanamıyacak kadar yeni ve yaradıcı bir (gaye ve niyet) ile görünmesi çok az feylezof tarafından sezilebilmiştir. Bilhassa Pascal, S. Augustin bunlar içinde en başta söylenebileceklerdendirler. Pascal, akıldan üstün ve akıldan ayrı bir kalp lojiğinin, bir kalp dünyasının bulunduğunu söylerken bu hakikatı ifade etmekte idi. Heyecan ve aşk hayatımızın bizi reel, gayeli kıymetlere götürmesi fikri, heyecan ve ruh hayatımızınbasıtruh parçalarından yapılmayıp değişmez, ebedî birer cevher olarak kabul edilmesi, bir taraftan Kantın formalist ve (mütearıfeci) ahlâkındaki kuru, sert kanunculuğu kaldırmış, diğer taraftan da bize his ve heyecan hayatımızın yeni kıymetlerine götürmüştür. Aşk ve kin; hoşlanmak, hoşlanmamak, kızmak veya teshir edilmek gibi teessür hallerinden büsbütün ayrıdır. (2) Bir insan sevildiği vakit, onda sevilen şey falan veya filân maddiğ bir keyfiyet değil fakat onda (Heyecanlı bir hads) sezişile yakalanan ve ancak o aşkı duyan tarafından tecrübe edilebilecek olan bazı kıymetler, bazı meziyetlerdir, ki, bu kıymetlero kimsetarafından da hissedilmezler. Aşk, ferd de, başka hiç bir şeyle görülemez olan kıymetleri görünür, tecrübe edilir bir hale koymak filîdir.

İradeli fiilde görülen gayelilik ve niyetlilik, hakikatte, heyecanlı hayatın sevkile duğmuştur, aslında iradeli fiil, kendi kıymetlerini ve kendi fiillerini bizzat kendi gayesinde gerekleştiren bir fiil değil, fakat, kendisine yabancı bir gayeye doğru şekillenen bir faaliyettir, heytcanî filin niyetliliği ise bizzat kendisinden, gayesini bizzat kendi tahakkukunda gizlidir.

Kendi başına irade, aşksız ve

---

(2) Gurviceh-Les tendances actuells de la philos. Allem, 83

heyecansız, kıymetlere karşı kördür, kısırdır: Heyecan ve aşk ise, kıymetler yaratan, ve kıymetlerle vücutlanan verimli fiillerdir.

Şu halde, değişmez ve ebediyi bulan ve kıymetlendiren aşk ve heyecan, ahlâk kıymetlerinin kaynağıdır. Scheler ahlâk kıymetlerine her türlü kıymetin üstünde ve her türlü kıymetten ayrı bir yer veren Kantın sistemine bu noktada hak vermekle beraber, fakat bu ahlâk kıymetlerini her türlü heyecanî ve hissî kıymetlerden mutlak surette ayırmakla haksızlık etmiş olduğunu kabul ediyor. Bunu sonunda, kantın sistemi, ahlâkî fili, teorik aklın mütearifeci ve kanuncu formalizmine muvazi olarak mütearifeci yapıyor ve onun derin his ve heyecanımızın içine girecek bütün kapılarını kapıyor. Ve o zaman meselâ (İyi ve Kötü) kıymetlerine hiç bir müstakil vasıf vermeyerek onları (Kesin bir emir) e bağlamış oluyor, halbuki Scheler için iyi ve kötü fiiller başlı başına, kendilerinden başka hiç bir şeye dayanmaksızın mevcutturlar ve hiç bir zaman birbirine de karışmazlar.

Şu halde hemen bir çok romantik feylezoflarda ve bilhassa Sehelling de ifade edilmiş bulunan "zihnî hads„ yanında; ve hatta üstünde heycans bir hadî vardır ki o bizi hadiselerin derinine götürerek, orada insnn kıymetlerinin başlı başına var olan (biricik ve değişmez) vasıflarını buldururuz Böylelikle hakikî şahsiyet, zihin kıymetlerinin ördüğü şahsiyet değil, fakat, heyecan ve his hayatımızın yarattığı şahsiyettir, çünkü biz onun vasıtasile dir ki (biricik ve değişmez) olanı hem kendimizde yaşıyoruz hem de başkasında seziyoruz.

Scheler'in bu (sempati ve heycanî hayat) felsefesi; bizi kendiliğinden yeni bir mistisizmin içine atıyor ve din hakkında oldukça hıristiyan mistisizminden farklı biranlayış veduyuşa atıyor. Bununla beraber, din ve ahlâk kıymetlerini (heycan ve his) hayatının derin Hadslerine dayatan bu sistem, bilhassa ahlâk bakımından ne derecede önemli görüşlere vardırırsa vardırsın, fakat, meselâ ahlâk hissini, ahlâk kıymetlerini iç vaşayışımızın doğrudan bir tecrübesine (ex'perience imm'ediate)bağlayan (Rauh) un bu alandaki teşebbüsü ve görüşü bize daha kavrayıcı ve daha yerinde gibi geliyor. İç hayatı harışık tabrifler ve tasnifler içinde fazla buğan Alman feylezofunun Hegel'ci

Ulusçu - Halkçı Edebiyat, ve Çekoslovak edebiyatı

Son günlerde değerli ozanımız Yahya Kemal'in Türk edebiyatı hakkında vermiş olduğu söylev hepimizi ve bu arada Türk genoyunu ilgilendirdi, gazetelerimizde yansılar uyandırdı. Biz de bu aytışmada şu yayılmış sözü bir daha hrtırladık: " Hakikat yürüyşr! „ Değerli ozan " benim görüşümle edebıyat bir milletin, bir ulusun ve bir ülkenin varlığını, canlılığını anlatan bir şeydir, " diyorlar ki bunun daha kısası " Edebiyat ulusal varlığın ifadesidir! " demek olur. Misal mı istersiniz ? bütün dünya edebiyatı, bu acunda yaşayan başka başka ulusların edebiyatları hep milliyetçi. halkçı ve yurdsever edebiyatlardır. En çok insaniyetçi görünen edebiyat okullarının bile yine kökleri yaşadıkları toprakta, dalları bulundukları halk kümeleri içindedir. Yalnız şu var ki tanzimatçıların upuzun yüzyıl içinde anlayamadıkları, anlatamadıkları büyük hakikatı Atatürk devrimi bize kısa bir zamanda pek aydın olarak anlatmış, belletmiştir: Ulusal varlık dışında hiç bir şey hiç bir ar doğamaz ve yaşayamaz! Hele edebiyat bakımından bu prensiplerin önemi çok daha artık ve daha değerlidir.

Bütün edebiyat eserleri, ulusal varlık içinde bulunan unsurların, yaşayan, kımıldayan ulusun ve doğup büyüdüğü ülkenin özel kokuları, renkleri ve havası ile doludur, ve ancak bu takdirde sanat bakımından tam bir değer sahibi olmakta, özgünlük ve ölmezlik vasfını kazanmaktadır.

Edebiyatta ulusçuluk ve halkçılık prensibine karşı en kayıdsiz görünen, „ sanat sanat içindir! „ diyen „ ecole pittoresque „ sanata özgü güzellik okulu yanıtları bile yersiz yurdsuz, milliyetsiz bir edebiyat olamayacağını eserlerile göstermişlerdir. Çünkü ünlü bir tenkitçinin dediği gibi: " Sanatta şu ve ya bu okul sözü kuru laftır. Asıl olan yaşayan varlıkların canlı

---

tavrı, Fransız ahlâkçısının daha serin, daha açık sezişleri yanında bir az da insanın hissini ve görüşünü buğuluyor; ve bize kantın ve (Hegel) in (gotik) istilindeki o çetrefil sistemlerinin ağır baskısını yapıyor.

Ziya Tuğrul Somar

güzelliklerini kavramak ve durgun sessiz tabiğatı insaniğleştirmek, ideyelleştirmektir!" Öteden beri bütün edebiyat mesleklerinin kovaladıkları ar güzelliği, sanat perisi de bu olsa gerektir. Tanzimattan beri bizimkilerin yazılarında büyük Rus edibi „ Dostoyevski'nin romanı nev'inden halkın ruhu kokan bir eser niçin yaratılamadı? " deniliyor. Bize göre bunun sebebi pek açıktır: Halkçılığa ve ulusal varlığa değer verilmemek; alaca bulaca ve karışık bir dille „ homogene „ tek varlık olmıyan bir sosyetenin bucalamasına kapılarak; renksiz, ideyelsiz, milliyetsiz kalmaktır.

Tanzimatçıların yapıcıları gibi yazıcıları da ne istediklerinin, ne yaptıklarının, nereye gittiklerinin ve ne yana yönelmek lâzım geldiğinin iyice farkında olmamışlardır. Derin bir hasret. yanık bir vecid - nostalgie pathetique - içinde garb ve hürriyet diye haykırırken kollarını şarka uzatmakta idiler; medrese filozoflarının karanlık etkilerinden gönüllerini bir türlü sıyıramazlık gösteriyorlardı. Bütün temiz ve yüksek emellerine ve Türk ulusçuluğuda sonsuz hizmetlerine rağmee büyük üstad Ziya Gökalp bile ulusal kültür bahsında garplılaşma ile islâmlaşmayı yani koyu şarklılaşmayı atbaşı yürütmek istemiyor muydu? Bu misaller daha gerilere gittikçe daha çok artmaktadır. Bugün için olsun „ Edebiyat ulusal varlığın bir ifadesidir „ denilmesi bütün dünyada pek iyi tanınmış olan bu hakikatın aramızda iyice belirtilmesi, aydınlatılması bütün ulusçu seçkinlerimizi ve gençlerimizi, kamumuzu ne kadar sevindirse yeridir.

Biz davanın en iyi misallarından biri olmak üzere, Avrupada ulusçuluk ve ulusale debiyat prensipleri bakımlnban parlak ve yüce bir varlık göstermiş, bütün medeniğ acuna gendini tanıttırmış, benimsetmiş olan Çekoslovakya edebiyatından, bu edebiyatın ölmüş, ve eğemenliğini itirmiş bir ulusu nasıl diriltmiş ve arsıulusal bir varlık kazandırmış olduğundan bahsedeceğiz.

Çekoslovakya ve Bohemya'da yetişen yazmanların ve ozanların eserleri daha bu memleketler halkı Avusturya - Macar imparatorluğu uyruluğunda karanlık bir tutsak hayatı yaşarken belirmiş, halkın ve ulusun duygularına, dileklerine, ülkülerine, bir sözle varlıklarına tercüman olmuş, koca bir ülkeyi yabancıların başatlığından, koca bir ulusu uyruluktan kurtarmış, ve batı

edebiyatı âleminde ünalmış, yer ve saygı kazanmıştır. Çek ulusal edebiyat hareketi de aşağı yukarı bizim tanzımat ve teceddüt edebiyatı ile yaşıttır.

Ayni tarihlerde başlamıştır. Fakat ulusçuluğu ve halkçılığı ile özgün, original, karakteristik bir edebiyat yaratan ve yaşatan Gekoslovak aydınları batı acununda beğenilmiş, bir çok yabancı dillere çevrilmiştir. Çek ediblerinden birinin yazdığı - Çek edebiyatı yenileşme tarihi yahut 1850 den bugüne kadar Çek edebiyatı tarihi - adındaki önemli iki cild eser hakkında okurlarımıza biraz iğzahat vermeği üzerimize alıyor; gerek bu eserin fransızça tercümesini arama ve okumalarını gerek uluşçu ve halkçı edebiyat örneklerinin en özlü ve parlaklarından biri olan bu edebiyatın doğup genişleyişine bakıp bir hüküm vermelerini okurlarımıza bırakırız

Bu eseri meydana getiren H. Jelinek Çekoslovakya'nın sevilen yazmanlarından ve bilginlerinden biridir; " 472 „ sayfa olan " 1890 " dan zamanımıza kadar Çek edebiyatı " tarihi adı bir cilt eseri Paris'te [Histoire de la litterature, tcheque de 1890 a nos jours - Editions Sagittaire] adıla geçen 1935 yılında basılmıştır; yine ayni yazmanın " byşlangıçtan 1850 ye; ve 1850 den 1890 na kadar Çek edebiyatı " adlı diğer iki cild değerli eserleri de Paris'te ismi geçen basımevi tarafından 1931, 1933 senelerinde fransızça olarak " L'hıstoire de la litterature tcheque des originesa 1850 " ve „De 1850 a 1890 " namı ile basılmıstır; Çek şiirleri antolojisi - örnekleri - diye muharririn yrzmış olduğu diğer bir eser de Paris'te 1927 yılında " Anthologie de la poesie tcheque „ - Edition Bossard - namı altında basılmıtır. H, Jelinek'in son eseri üzerine fransız edebiyatçılarından Professeur Adre Mazon'un " Les nouvelles littesaires „ - Paris edebiyat haberleri - gazetesinde çıkan yazısını, önem ve değerinden dolayı Türk'çeye çeyirerek dergimize koyup, okurların aydın gönüllerine sunacağını vadederiz.

E. Ruhiğ Günalp

Her şeyden Biraz:

Durdum ve düşündüm: Okurlarımızla arada bir konuşmak, dertleşmek, oydaşmak,.. için kayidsiz, gösterişsiz bir başlık altında bir yazı denemesi yapsam; sonrada ele avuca sığmıyan hayat anlamları hakkındaki "duygu ve düşüncelerimi " - Çam sakızı Çoban armağanı, kabilinden - okurlarıma sunsam... Bütün yanlışlarıma karşı her halde fena olmaz! Çünkü hayat bizim öz benliğimizi yansılatan - aksettiren - bir aynadır; derler. Fakat aldanmayınız: Hayat bir yüzlü değil, binbir yüzlü bir aynadır.

* * *

Bay (. . .) , gözünü yumarak dişlerini gıcırdatarak yazıyor:

„ Kendinizi koruyun " Niçin ve neden böyle diyor, bilinemez: Zamanımız ince duygular, nezaketler asrı değildir; belki kolumuzu büken, kanadımızı kıran ve bizi çabucak yere çalan kinlerle, savaşlarla doludur. Bay (. . .) bütün gün şiirli hülyalarla sokakları gezerek, gecenin sıkıntıları ortasında kendini hür ve yücelmiş sanıyor; bir hırs içini kemiriyor: azgınlık ve başkalarını çekemezlik. Şayet herkesten, herşeyden tiksindiği ve memnun olmadığı gibi, bir defacık olsun kendi kötü hulyalarından da tiksinmiş olsa idi, olabilse idi; kendi haline bırakılabilir, ve zavallı hınçları, kinlerile başbaşa terkolunabilirdi. Onda bir tek erdem sezilemezdi: Serapa kin, serapa hırs. Çok defalar ona acıyanlar olmuş; bir yer, bir vazife, bir iş bulmuşlardı. Tek başına, yapyalnız kalmasın diye onu sevmek isteyenler bile bulunmuştu.

Ne acınılır ki hepsi boşa gitmişti: O, zamanın tipik bir artisti olmak istiyordu, kendi yüceliğini sezinmek için yalnız kalmak istiyordu; Ölmezlik sırrına ulaşmak dileyen zamanımız yazmanları gibi anlaşılmaz, bulanık ve derin, baş döndürecek kadar derin kalmak başlıca dileği idi. Aslında ise onun tek amacı öcalmak, herkesten ve herşeyden öcalmaktı... Yapacak başka işi olmadığı gibi söyliyecek tek sözü de yoktu; Fakat şu var ki hakikatta onun için öcalmak, hem de yerini yurdunu ve ana baba-

sını bırakıp işi serseriliğe döktüğü için bilmiyerek kendi kendinden amansız bir surette öcalmak, durmadan dinlenmeden öcalmak, bir ihtiyaçtı.

* * *

Çok zaman bazı yerlerde, bazı kentlerde insan bir sürü saçma dedikodularla vakit geçirildiğini ve kafa şişirildiğini görür. Aşağı yukarı bu bütün acunda böyledir; asrımız adamlarının bunaltıcı bir zafı, arıklığı da budur. Fakat gönül istsr ki insan zağflarının üstüne çıkabilsin; başkaları hakkında hiç bir şey söylemesin,yahut diğerinsanların yalnız iyiliklerine dayir pek az şey söylesin! Hiç olmazsa yapılan dedikoduyu çabuk unutsun ve bir daha ne tekrarlasın, nede dedikodu yapsın.

* * *

Ne insanı şaşırtan ve yücelten muhayyile, ne kendisine onu veren talih, ne alabildiğine koşan ve yaratan zekâşı, ne de kazandığı ün ve her yandan topladığı sevgiler üstadın işine sanıldığı kadar gerekmez. Bakınız üstadın dileklerini size anlatayım: Bunlar öyle pek kısa değildir, çok geceler geç vakıtlara kadar onlarla avunur. Hafızası gençliğin ve aşk'ın şekillenmiş kalıbıdır. Geçmişi andığı vakıt bedeni sarsılır, beli bükülür; kendini çabuk toplar, açılır, „ ne mutlu, dünya varmış " der. Acunnn bütün üzüntülerini, içine toplıyan gözlerini kısar, düşünür; Sesi kalınlaşır. Konuşurken fuzulî'den bir şiir okuduğu sanılır. İnce, zarif şakalardan, ve bilgince konuşmalardan başka belli başlı eğlenceyi de pek sevmez. Yalnız akşam yemeklerinden sonra bir hayal, Nedim'in şiirlerindeki gibi edebiğ güzelliklerin sembolü olan bir hayal ruhunu sarar, içini yakar; yüreğini çarptırır.

Böyle bir güzellik kültü dakikalarında, üstadın şiirlerini okumak istediği anlarda - yanında olanların vay haline! - Bu ateşli şiir heveslisinin tuhaf fısıltılarını, tıraşa kayan iğzalılarını dinlemektense henüz basılamıyan sayısız eserlerinden on tane satın alsanız yeridir. Bunula beraber hakkını yemiyelim, çok sevimli ve nezaketlidir, Her sınıf adamlarla da horüşür, konuşur; kötülüğü adet edinenlerden başka kimseyi küçüksemez. Resmi, heykelleri, müziği,.. bütün güzelar şuğbelerini çılgınca sever. Yalnız üsluplarile yazıları hoşuna gitmiyenleri hiç sevmez; hele eserlerinden bahsetmiyen tenkitçileri hiç mi, hiç sevmez.

Az kalsın unutuyordum, dostlara: bağlılık, sadakat. Buda bir masal, hakikatın şaka tarafıdır. Ustadın bir defa söz, şiir yağmurlarına tutulanların ellerinde olsa, yahut üstad gelip onları bulmasa bir daha semtine bile oğramazlar. Şunu da arada unutmıyalım ki üstadın ortadan sıvışması, kaybolması ve tekrar buluştuğu, görüştüğü vakit dostlarına manalı bir gülümseme ile: " uzun bir irdeleme gezisine çıkmıştm " demesi de vardır. Merak bu ya, belki bu günlerde Afganistan'a, Çin Türkistanına yahut Mısıra, Habeşistana gitmiştir. Çünkü gönüllerde hasretini bırakarak arada sıvışmayı sır olmayı da çok sever.

* * *

Zekâsı, zevklerinin inceliği ile tanınmış bir Avrupalı bayan dostlarına şöyle söylüyordu:

" Çocuk mu? canlı bir kaygıdır! bilemezsiniz onu! „ Her halde bu kaygının çoğu çocuğun kendisine değil, ana babasına düşüyor. „ cevabını alınca arkadaşının yüzüne sertçe bakarak anlayışsızlığının can sıktığını gizlemedi; biraz öfke, biraz da alayla sözüne devam etti! - " Oğlumda bir hal var ki çok canımı sıkıyor. Evet ayrı bir hal, babası ile benzeri olan bir hal,.. ve bu bana onurla niçin evlenmiş olduğunu hatırlatıysr. "

* * *

Bu satırları yazdıkça aklıma çok tuhaf fikirler geliyor; sakın bu küçük yazı denemelerini üzerlerine alan olmasın? Biz hayat dediğimiz binbir yüzlü aynanın gözümüze ilişen yansılarını yakalamağa, kavramağa, ve " ah! ne tuhaf şeyler! „ diye okurlarımıza nakletmeğe uğraşıyoruz..

Bu satırlarda görünen tipler, şahıslar, duyuş ve düşünüşler hiç kimsenin değildir,.. sayısız çeşitli hayat yansılarında hiç kimsenin izi, adı, sanı ve şahsı yoktur. Fakat hepimiz ve her şey vardır. Afakı, yadözel, objektif varlıklar, ideler.. Hayat bizi saman çöpü gibi önüne katıp sürüklüyorsa kabahat kimde? Yine hayatın kendisinde değil mi? O halde sayın okurlarım bana ne diye gücensinler? Ben de onlar gibiyim, ben de onlardan başkası değilim. Hayat fırtınalarının önüne kattığı sürüp götürdüğü, taştan taşa çaldığı, ve zaman zaman acıtıp incittiği, pek az da güldürdüğü canlı bir varlık,.. hayatın yenilmez gücü karşısında zavallı bir saman çöpü değilmidir?

* * *

İnsanlar hekimleri sevdiği kadar onlara takılmağı, onları arada biraz iğnelemeği de sever. Hem nasıl sevmesin, doktorlar insanlara azmı iğneler batırır,

az mı can yakarlar? sıhhatı epice sarsılmış, doktorların bir çok denemelerinin acısını tatmış olen batı yazmanlarından biri eline geçen fırsatı çok zarif bir şekilde kullanmıştır: Ünlü, zengin bir hekimin sofrasında yiyip içtikten, haylı hoşbeşten sonra doktorun hatıra defteri misafirlerin önüne sürülmüş; Herkes doktoru sevindirecek bir kaç söz yazmış, bay muharrir hiç oralı olmamıştır. Bunu gören ünlü hekim dayanamıyarak defteri kalemi bay yazmana sunmuş : „ Değerli sözlerinizden beni yoksun durmayınız!" diyerek beklemiştir.

— " Doktor bay (. . .) şehrimize geldiğinden beri hastaneler kaldırılmış... " cümlesini yazınca hekimin sevinçle gözleri parlamış, "oh! ne iyi adamsınız!" diye yazmanı okşamıştır.

Fakat yazman hiç istifini bozmıyarak:

— „ Buna mukabil de iki büyük mezarlık açılmıştır! „ diye sözünü tamamlayıp imzasını atınca sükûnetle doktorun altüst, allak bullak olan yüzüne bakmış, yerinden kalkarak hekimin elini sıkmış : - " Üzülmeyiniz dostum sizinle beraber bir gün oraya konuklanacak değilmiyiz? " demiş, saygıların sunarak savuşmuştur.

*** *** ***

E. Ruhiğ Günalp

— Arkası Var —

Yurttaş,

Hava kurumuna üye olmağı unutma!

Bu senin yurt borcundur.

Bu uğurda yurt savgasına verdiğiniz para hayat sigortasına yatırılmış demektir.

Bunu yapmıyan kendi yurd borcun bilmiyor; ileriyi görmiyor, kendi özel hayatını bile korumak istemiyor,.. demektir.

Yurddaş, bekleme, Türk Hava kurumuna üye ol.

*** *** ***

Trakyanın Ekonomik ve Kültür kalkınması

Buç gazetesi arkadaşımızın 2,-2 inci kânun-936 günlemeçli asısında yüce değerli genel ispekterim'z general K. Dirik'in başardıkları Trakya'nın ekonomik kalkınmasına ve göçmen işlerine dair çok faydalı bilgiler vardır. Bunlar baştan başa rakamlara ve planlara dayandığı için çok esaslı ve ümit vericidir. Hep bi liyoruz ki 'güzel ve zengin Trakyamızın kalkınması, yücelmesi ve şenlenmesi işinde sayın ispekterimiz var gücü ile çalışmakta ve uğraşmaktadır. Bu çalışmanın verimleri önceden ölçüldüğü, tartıldığı ve hesaplandığı için elle tutulacak, gözle görülecek kadar maddiğ ve gerçektir. Şimdiye kadar Trakyanın en çok sıkıntı çektiği yolsuzluk, köprüsüzlük mü? Taşıt araçları ve işleri zorlukları mı? Göçmen yerleştirilmesi ve barındırılması mı? köylerin, kentlerin güzelleştırilmesi mi?.. daha buna benzer pek çok önemli ehonomik işler kökünden halledilmiş, kotarılmıştır. Bunların ayrı ayrı yüksek ekonomik değerleri olmakla beraber Trakyanın ağaçlandırılması ve köylü kentli kalkımıza sütçülük, arıcılık tavukçuluk, meyvecilik, ipekçilik gibi kolay başarılan ve çok kâr bırakan çiftçi ve tarımcı zenatlarının öğretilmesi, bu işlerde halkın uyandırılması, yardım görmesi bütün yurda, bütün Türkeline faydalı ve örnek olacak değerdedir.

Sonra çiftçi için (60) kredi kooperatifi açılması, Trakya köylüsünün üretim ve çoğaltım işlerinde en büyük yardımcısı olacaktır ve tek başına çok önemli bir iştir; bundan tekrar bahsetmeyi borç biliriz.

Bütün bunlar arasında, bunlar kadar önemli olan Edirne'nin ve Trakyanın kültürek kalkınması ve yücelmesidir. İnsanların miğdeleri kadar, belki daha ziyade kafaları ve gönüllerile yaşadığına göre bu alanda sayın ispekterin gösterdikleri ilgi, saypadıkları gayret diğerlerinden az değildir. Bütün kültür kurumları, okullar, basım ve yayım

işleri, Cumhuriyetin başardığı devrimlerin, aşıladığı ülkülerin halka yayılması ve anlatılması,.. hep değerli yardımlar görmüş ve görmekte bulunmuştur. Erçağlardan beri Türklerin öz vatanı olan bu topraklar üzerinde yaşayan tarihsel eserler kadar, tarihsel hatıraların toplanması, saklanması yolunda atılmış olan adımlar hem Trakya, hem de bütün acun Türk kültürü için değerli olacaktır.

Bu sütunlarda Trakya'nın ekonomik ve kültürel kalkınması hakkında kentlerden bize gönderilecek yazı ve bilgilerden sevinçle bahsedeceğimizi vadeder' okurlarımızdan bu yolda haberler bekleriz.

Yazı işleri direktörü
E. Ruhiğ Günalp

Tarih diyor ki.

Trakya en eski Türkellerinden biri, Traklar erçağlar Türk uluslarının en ünlülerinden biridir. Bu ulus bütün erçağlar Türk urukları gibi Türklerin anayurdu orta Asyadan göç ederek, Avrupa topraklarına gelip yerleşmiş; eğemenlik kurmuş; bayındırlıkyaratmış ve bütün yakın doğu Avrupasından barbarlığı kaldırmıştır. Erçağlar Trakyası İs!itya da beraber olmak üzere Cerman ya'dan ve Tuna'nın sularını topladığı Kara-Osman dağlarından Karadeniz ve Akdenize uzanan kocaman bir ülke idi.

Bu geniş zengin ülkede nice yüzyıllar Traklar ve diğer Türk ulusları eğemen olmuş; medeniyet kurmuştur. Sonraları Trakya küçülerek daralmış; bugünkü sınırlara inmiştir.

E. R. G.

* * *

Trakyanın en eski çağlar tarihi ve EdirNe kulavuzu

HAZIRLIKLARI

Bir zamandan beri „ Güzel likler kenti " Edirne ile yeşillik - ler ülkesi Trakya için bir turism kulavuzu hazırlamak yükümü ile örgütlenmiş olan kurul 11 - 1 - 936 cumartesi akşamı erkek öğretmen okulunda ve Trakya genel ispekteri sayın general K. Dirik'in başkanlığı altında çok önemli ve faydalı bir toplantı yapmış; saatlarca süren ve değerli başkan K. Dirik'in kandırıcı ilimsel sözlerile en eski Türk tarihinden bir parça olan eski Traklar'ın tarihi, Truva medeniyeti hakkında bilgilinen, aydınlanan kurul çalışmaların yolları üzerinde honuşmuş yüce değerli başkanın tarihsel incelemelerinden sonra daha iyi bir teze dayanılmak, kılavuzun tarihî kısmı yazılmak, ve kurulun bu çalışmalarına değerli yardımlarını vadeden Türk tarihi kurumu asbaşkanlığına yüksek ilgilerinden dolayı teşekkür edilmek kararıla dağılmıştır.

Edirne kulavuzu yazılmasının iki önemli değeri varkır: Bu değerler ulusal mahiyette olduğu kadar, ve daha artık olarak arsıulusal ilgiler, kanağatlar da uyandırabilecektir. Edirne ve Trakya yakın Türk tarihinde olduğu kadar, en eski çağlar Türk tarihinde de başlı başına bir varlıktır. Ne yazık ki Trakya nın bu önemli çağlar tarihi uzmanlar, bilginler tarafından iyice incelenmemiş; eski Yunan, Roma ve Bizans yollarından gelen bilgilerle,birçok yerlerikaranlıkbırakıl mışolduğu yerde kala kalmıştır. Türk ulusal varlığının prehelenistik devirlerden öncelerini aydınlatacak olan bu çalışmalar, Türk genisinin bu işe atılması küçük Asya'da ve diğer ülkelerde olduğu gibi yakın doğu Avrupasında, balkanlarda ilk sosyallığı ilk medeniyeti kuran Türkler olduğunu apaydın herkese göstermiş olacaktır. Sayın genel ispekterin bu uğurda saypadıkları emek ulusal kültürümüzün haznesini artıracak; erçağlar Türk uluslarından biri olan Trakların eski Yunan medeniyetinden çok

önce ve milâttan en azı 4 5 binyıl evvelleri balkanlara ve Tuna illerine yerleşip bayındırlıklar kurduğunu,.. ve Türklerin her ulustan önce gelip Avrupa topraklarına yerleştiğini Avrupalı bir budun olduğunu bir daha ispat etmiş olacaktır. Bu çalışma lardan edineceğimiz faydalar çok büyük olacağı gibi, sonuçları ulusal tarih ve kültür bakımından çok verimli olacaktır.

Kulavuzun hazırlanmasının ikinci üstün bir faydası da Er çağlardan tutunuz da bu güne kadar Türk ulusal varlığında yüce bir yeri ve değeri olan güzel Edirnemiz'e Trakya'mızın içeride ve dışarıda tanınmasını sağlaştırmak, Türkiyeden ve dış ülkelerden turistleri çekmek, ekonomi bakımından faydalanmaktır. Okurlarımızı bu alanda tekrar aydınlatacağımızı umarak yılmaz yorulmaz sayın ispekterimizle, kurul üyelerine başarıcılık diler, gönülden saygılar sunarız.

E. Ruhiğ Günalp

Bir söz.

İranın en büyük tarihiğ simalarından meşhur Dara orduları ile Trakyaya gelince ilk çağlar Traklarının Aslanca yurdlarını korumasından, savaşlarından çok sıkıntı çekmiş, vakıt kaybetmiş ve çok zorlukla Trakları yenerek eski Yunanistan yolunu açaailmiştir. Bir ziyafette " Traklar bütün Yunanlılara, onları yenen general da bütün Yunanistana bedeldir. „ diyerek soydaşlarımız olan eski Trakların yiğitliğini onaylamıştır.

E. R. G.

J. J. Röusseau'nun EMİLE'inden tercüme

Beşer, insaniyetli olunuz, o sizin birinci ödevinizdir, bütün vaziyetlere, bütün yaşlara, insana yabancı olmayan her şeye karşı insaniyetli olunuz. İnsaniyet dışında sizin içinhangihikmet mevcuttur?

Çocukluğu seviniz; oyunlarını; sevinçlerini, nazik olan tabîi sevkini koruyunuz. Gülmenin daima dudaklarda bulunduğu, ve ruhun daima barış halinde olduğu bu yaşı içinizden hanginiz bazan acıyla anmadı? Ellerinden bu kadar çabuk kaçan bu ilk yılların istifadesini, ve suistimal etmesini bilemiyecekleri bu kadar kıymetli bir vergiyi niçin bu günahsız küçüklerden almak istiyorsunuz? Size geri gelmediği gibi onlara da hiç geri gelmiyecek olan bu çabuk geçici yılları neden acı ve iztiraplarla doldurmak istiyorsunuz? Babalar, çocuklarınızı ölümün beklediği anı biliyormusunuz? Tabiatın bu onlara verdiği azıcık zamanı da alarak kendinize ilerisi için kaygılar hazırlamayın: Bu çağda bu lunmak zevkini duyabildiler mi derhal safasını sürmelerini temin edin; öyle yapın ki, bir saatta Tanrı onları çağırdı mı hayatı tatmadan ölmüş olmasınlar.

Şimdi bana karşı ne kadar sesler yükselecek! Kendimizi hemen dışımıza çıkaran, şimdiyi daima hiçe sayan, ve ara vermeden, ilerlendikçe uzaklaşan bir istikbalin ardısıra koşan, bizi bulunmadığımız yere götürdükçe hiç bulunmayacağımız yerede götüren şusahtehikmetin baş kaldırıcı sesini uzaktan duyuyorum.

Bana karşılık olarak, bu devir insanın kötü eğilimlerinin tashih edildiği bir devirdir; kaygılarının en az duyulduğu yaş çocukluk yaşıdır. İlerki şuurlu yaşta bu kaygıları gidermiş olmak için onları çoğaltmalıyız diyeceksiniz.

Fakat bütün bu düzeltmelerin buyruğunuzda olduğunu, ve bir çocuğun zayıf ruhuna yüklettiğiniz bütün bu hüzel bilgilerin faydalı olmaktan ziyade tehlikeli olmayacaklarını size kim

GARP EDEBİYATI

Yazan : Anatole France
Türkçeye çeviren : Zafer Taşlıklıoğlu

Ahlâk Ve İlim

Subjectif eserlerle üniversel (qualite) lere malik yazıcılar „serie„ sinde pek ender rasgelinen geniş bir hayal, asîl bir zekâ taşıyan Paul Bourget, hele „philosophique„ düşüncelerile derin tefekkürleri zincirlemesini ve onları engin bir alan dahilinde gezdirerek ereğe, mücerret bir mefhuma götürmesile bizi de sürüklemesini iyi bilen bir romancı, bir yazıcıdır.

Bu sanat hassasiyeti onun tenkidî mahiyeti arzeden „etude„ lerinde, romanlarında değil „lirique„ şiirlerinde de görülmektedir.. Usulü, "methodique„ vukufu haiziyeti' fikrî âlem sırasındaki yerile (M. Taine) okuluna bağlanmakla hayranî bir "profession„ arzetmekte ve şiirlerile kendisine takaddüm eden

---

söylüyor?

Ona bol bol verdiğiniz kederlerle bir şey giderdiğinizi size kim temin ediyor? Yaşının taşımıyacağı bukadar sıkıntıların ilerde bir kurtarma çaresi olduğuna emin olmadığınız halde niçin bunları ona veriyorsunuz? İyileştirdiğinizi zan ettiğiniz bu kötü temayüllerin, tabiatten ziyade sizin yanlış anlaşılmış fena bakımınızdan ileri gelmediğini bana nasıl ispat edersiniz? Bir varlığı halihazırda sefil yapıp, onu bir gün mes'ut kılmak için iyi veya kötü bir ümit üzerine kurulmuş zavallı görüş:

Bu bayağı düşünceliler eğer çok serbestliği hürriyetle, ve mes'ut edilen çocuğu şımartılmış çocukla karşılaştırıyorlarsa bunları ayırmayı onlara öğretelim.

Erkek öğretmen
son sınıf talebesi
Orhan İlkay

(M. Sulli Prudhomme) ile karabeti fikriye noktai nazarından uzak kalmamaktadır. Fakat bu, (Bonheur) adlı eserin sahibi gibi dünya "apparence„ larını istihkar etmesi lâzım gelirken etmedi. Bilâkis bu hususta mütecessis kalarak; tabiatın bütün varlıklarını şekil ve renklerile gözümüzün önüne serdi ve gösterdi.. Bunun bu tabiî meyli, bu muşahhası mücerrede iblâğ ediş san'atı, kendini eserlerinde göşterinezden çok önce, görüşüşünde de belli etmiştir. O hulyalı akşam sohbetlerini hatırlıyabilen bir kaç kişi varız.. Hayatımızın daha ilk gençlik anlarında.

Onun uzun „ Observatoire " caddesinin koyu gölgeli ağaçları altındaki akşam müsahebelerini hatırlıyorum.. Evet, burada (P. Bourget) île nezih gezintilerimizi, ve onun nükteli tahayyüllerini ince. çok ince dvygularını hatırlıyorum.. Romanında o vakittenberi vermekte olduğu "metaphysique" inanışları, acunsal aşk lütuflarına temaslarını, kadın tuvaletlerinin aldanışlarındaki arzu "theorie" sinde kolaylıkla aşımlarını bize hissettirir gibi oluyordu. Tâ gece yarılarına kadar devam edegiden asîl münakaşalarımızda onun „philosophique„ fikirlerini dinlemekten âdeta haz duyuyorduk... Yıldız kümeleri altında, çıplak caddelerin sükûnetini ihlâl ederek şu âlemi, şu uçsuz bucaksız acunu kaç defa bozduk ve yeniden yaratttık.. Şimdi gene o aynı yıldızların sükûtu içinde yeni gençlik kendi hamuru ile şu âlemi allakbullak ederken ayni bizim yaptığımızı tekrar ettiklerini görüyoruz.. Evet, kendi içinden aynı yüksek ve kısır hulyalarile yeni neslin yeni zürriyetin yetişmekte olduğunu seyrediyoruz.

Biz o zamanlar, yani bundan tam (18) yıl önce pürheyecan birer "deterministe" idik. Mamafi aramızda iki (neo-catholique) arkadaş bulunmuyor değildi.. Onlar bizim düşündüklerimizin bam başkasını tahayyül ediyorlardı.

"Fataliste„lere gelince, onlar da asude ümitlerini yaymakta zorluk çekmiyorlardı. Fakat heyhât! Sürükleyip çıkartamadılar ki. Evet, bu bir hakikat romanıdır. Bunu herşeyden, her zamandan üstün tutabiliriz. Fakat o yıllarda (Darvin) nin bütün kitapları bizim birer kutsal kitabımız sayılırdı. Hatta "Lucrece„ sin bize tanıttığı ve tazim ettiği Yunan feylesofu ilâhî (Epicure) bile bu İngiliz (naturaliste) ini tebcil ettirmeğe kâfi gelmiyordu.. Biz: „ öyle bir adam yetişti ki insan oğlunu boş korkulardan kurtardı.„ diyebilmek cesaretini

içimizde bulabilmiştik..

Kolumun arasına sıkıştırılmış (Darvin)nin kutsal hitabı ile (P. Bourget) nin hazla içinde yeni romanının bir kahramanı olan feylesof (A. Sikste) ti gezdirmekte olduğu (Jardin des plantes) ta ziyaretlerimi hatırlamaktan kendimi asla menedemiyorum. Tâ hayvanatı naimeden tut ta en korkunç, en muazzam „primitif„ hayvanların taştan uzvî varlıklarını canlandıran heykellerle dolu bu (museum) un salonuna girince kendimi cesim bir mabedin içinde sanmıştım. Son salonun tâ öteki ucunda bütün canlı ırkın üreme ve kuvvet (symbol) ünü gösteren (Venus) ün heykeli yükseliyördu..

İnsan güzelliğinin nefis bir (type) inin karşısında tahrik edilen yüksek ve saf heyecanını bana kim iade edecek? Onu, evet bu (Venus) ü vukuundan çok önce beliren bir tesadüfün verdiği ruhanî bir memnuniyetle seyrediyorum. Çok canlı görünen bütün bu şekiller, beni, hissettirmeden; kendisi çiçek olan çiçekten olan bu heykelin karşısına sevketmişti. Hayatı, ve aşk denilen mefhumu nasıl tahayyül edereg anlamıya çalışıyordu!

Bu ilâhî eseri hayrete düşürmediğime ne kadar emindim bilseniz!.

(Arkası Var)

Rica:

Dergimizin bu sayısında okurlarımızın görecekleri yanlışları bağışlamalarını rica ederiz.

= DERGİ —

TRAKYALIYIZ

Hey arkadaş! Bizlere şen Altaylı Türk derler.
Geçtiğimiz diyarlar boyun eğmiştir bize.
Atamıza kır atlı, kızıl taylı Türk derler;
Önümüzde kırallar hakanlar geldi dize.

* * *

Biz Attilâ torunu Trakyalı gençleriz.
Gözlerimizde vardır ülkümüzden birer iz.

* * *

Savaşı çok severiz, cenkler bizim eşimiz
Soysallıkta her zaman dinç, diri erleriz biz.

* * *

Bize çatan olmasın kanımızla boğarız,
Bize çatan olmasın imanımızla varız.
Bize çatan olmasın yeryüzünden koğarız.
Bize çatan olmasın bir Trakya'lılarız.

E. Ö. O.
Yazan: Şerif Baykurt
Sınıf 4 No. 197

BAYRAK

Üzerinde "Yıldız'la" "Ay" dan güzel nakşı
Uzaklardan görülür dalga dalga akışı
En büyük armağanı o geçmişin atiye.
Kanımızı dökeriz ona kızıl renk diye

*** *** ***

Yükselirken göklere bize neler anlattı.
„Edirne" nin kurtuluş gününü hatırlattı.
Her sene Selimiye bu renge bürünüyor
Sulhun timsali olan kız gibi görünüyor.

*** *** ***

Onun kızıl rengine feda olsun kanımız,
Bizim her şeyimiz o, en büyük imanımız
Şimşek gibi EDİRNE göklerinde çakıyor
KAMALİZM gençliği bu atlasa tapıyor.

*** *** ***

Yakıyor gönlümüzü, o güneşler güneşi
Kim söndürür göklerde bu çırpınan ateşi?!
O ki, Türkün namusu, atlastan bayrağıdır,
Onun bence direği Himalâya dağıdır!..

E. Ö. O.
Yazan: Ahmet Türkben
Sınıf 5 No. 339

A K Ş A M

Kızıl bir dudak gibi gökte güneş yanarken
Şimdi siyah bir tülle örtünüyor, yavaşça
Çamlıklarda kuğular yıldızları anarken
Ufka yetişmek için yaklaşıyor Tunca.

* * *

Çökerken sahillere alaca bir karanlık
Kayboluyor ışıklar, dumanlanan dağlarda
Okşuyor saçlarını bir meltem ılık ılık
Gölgeler oynaşıyor, uzak, yeşil bağlarda.

* * *

Güneşin hasretiyle bütün semalar yanmakta
Leylek alkışlariyle süzülüyor, bir akşam
Vadiler simsiyah bir örtüyle kapanmakta.
Akşamın bu alaca saçlarını okşasam,

* * *

Köpüklerle çağlayan yeşil bir pınar başı
Sessizlikler içinde durmadan ağlamakta;
Bir mandolin sesi ki ay ışığına karşı
Bir şiir akşamını, gönlüme bağlamakta.

E. Ö. O.
Yazan : Bedri Alogan
Sınıf 2 No. 108

EDİRNE GECESİ

Edirnemiz bu gece o kadar çok güzel ki:
Yurdumuzdan batıya güneşler gibi doğdu.
Kandillerin ışığı karanlıkları boğdu,
İlimizin acunda eşi bile yok belki

* * * * * *

Yayılıyor etrafa ezan sesi zaman zaman
Yükseliyor göklere Tanrıya varmak için,
Işıklar yıkanıyor sularında Mericin
Ve sularda bu akşam ne güzeldi ramazan

— — —

Düşündüm uzun uzun, gönlüm bana inandı,
"SELİMİYE„ bir kız dı, minareler parmaktı;
Güzel kız nışanlandı, kandilden yüzük taktı,
Ve onun sevgilisi büyük "MİMAR SİNAN„ dı!

E. Ö. O.
Yazan: A. Türkben
Sınıf 2 No. 389

10

Kuruş

Dizildiği yer : Suhulet basımevi - Edirne
Basıldığı yer : İl » »